

Gerhard Klas

Ki csapolja meg a szegények vízvezetékét?

A Világbank, a Valutaalap és Tanzánia vízellátása

Adolphinának mindennap meg kell tennie ugyanazt a fárasztó utat. Vödrével a fején akár tízszer is elmegy a tűző napon a több száz méterre lévő vízcspához, hogy két és fél centért megtöltesse vödörrel vizet. A víz nagy probléma Tanzániában. Az öttagú Momila család számára is. A szülők együtt laknak Adolphinával és másik két lányukkal Temekében, Dar es Saalam egyik szegénynegyedében. Az apa, Joseph éjjeli-örként dolgozik egy fogadóban, s havonta 30 000 tanzániai schillinget keres, ami átszámítva kb. 30 euró, 7500 forint. Ahogyan a főváros szegényebb városrészeiben többnyire szokásos, a Momila család lakásába sincs bevezetve a víz.

Momiláké ily módon Dar es Saalam lakosságának ahhoz a szűk 70%-ához tartoznak, amely a *Világbank* adatai szerint „valamiképpen hozzájut a vezetékhez”. A milliós város új lakói – akik vidékről költöztek a város külső negyedeibe, s ott infrastruktúra nélküli fa- és bádognyuhókban telepedtek le – teljesen ki vannak szolgáltatva a szállítókhoz, és gyakran nem jutnak hozzá kúthoz vagy utcai csaphoz.

Az illetékes vízügyi hatóság, a *Dawasa* egy 824 kilométeres vezeték-hálózatot kezel, amelyet 1950-ben fektettek le, s azóta alig-alig tartották karban. A kormányzat csaknem napi 300 millió liter vezetékes vízzel számol, mindazonáltal ennek 30%-a elszivárog a csőhálózat hibái miatt. Ami megmarad, túlságosan kevés a főváros 4-5 millió lakosa számára, ráadásul a csapból nem ivóvíz folyik, ezért felhasználás előtt fel kell forralni.

A rossz vízellátás okai *Nshoya Magotti*, az elnöki reformbizottság munkatársa szerint abban rejlenek, hogy „túlságosan alacsonyok” a fogyasztói árak, és még a költségeket sem fedezik. Ráadásul alig léteznek vízórák, hogy mérhetnék a vízfogyasztást. Azok a végfelhasználók ugyanis, akik rendszeresen hozzájutnak a vízhez, fogyasztásuk mértékétől független átlányt fizetnek a *Dawasának*. A *Dawasa* ezen kívül működtet néhány nyilvános szolgáltatót is, ahol a lakosság ingyen szolgálhatja ki magát. E „visszas helyzetben” túlmenően *Magotti* úgy találja, hogy a vízellátás túl sok munkást foglalkoztat, és ezért nem jövedelmező. *Magotti* nem említi meg, hogy számos állami intézménynek és minisztériumnak van komoly fizetési hátraléka, és ez

nagy érvágást jelent a vízellátás költségvetésében.

Pontosan ezt a logikát követi a tanzániai kormány új stratégiája is: privatizálni akarja a vízellátást. *Edward Lowassa* vízügyi és állattartási miniszter már tárgyalta is a *Világbankkal*, a *Nemzetközi Valutaalappal* és lehetséges befektetőkkel egy tíz éves lízing-szerződésről Dar es Saalam vízellátásával kapcsolatban. Mindenesetre nem egészen önkéntesen. Tárgyalásával annak egyik feltételét teljesítette, hogy a Valutaalap elengedje Tanzánia külföldi adósságainak egy részét.

A tervek szerint egy magántársaság fog javítani a vízellátáson. A minisztérium e tekintetben a Világbank szakértelmére épít. A Világbank e szakértője, egy francia, minden tárgyaláson részt vesz, és övé az utolsó szó. Három vállalkozás került be a választottak szűkebb körébe: a francia *General des Eaux* és *Saur International*, valamint a brit-német *Joint Venture*, amely a *Gauff Ingenieure* frankfurti tanácsadócégből és a *Biwater* konzernből áll.

„Sok tanzániai még mindig azon a véleményen van, hogy mivel az eső az égből jön, a víznek ingyenesnek kell lennie”, feleli a *Dawasa* egyik szóvivője leereszkedően arra a kérdésre, vajon a konzernnek nem csupán nyereséget akarnak-e csinálni. A vízfelhasználás privatizálásának céljai világosak: A vízfogyasztást a jövőben egyedileg kell mérni és számlázni. A felelősök a „fizetési morál” szembeöltő javulását remélik.

Mindenesetre mielőtt valamelyik magántársaság átveszi a vízellátást, a *Dawasának* 120 millió dollárt kell befektetnie az infrastruktúra javításába. A Világbank és a tanzániai kormány csupán 2,5 millió dollár belépési tőkét és havi 50 000 dolláros bérleti díjat vár el attól a magánvállalkozástól, amely megkapja a vízellátási megbízást. Ennek fejében zsebre vághatja a víz eladási árának 70%-át. Milliós üzlet: Napi 300 millió liter vízfelhasználás és a bejelentett áremelés mellett a havi forgalom – még a vízvesztés figyelembevételével is – több mint egy millió dollárra rúg. Ebből 750 000 dollárt kap a magáncég, s neki kell fedeznie a mérés-technika, a számlarendszer és a bérlet kiadásait, valamint az alkalmazottak – jelenleg – több mint szűkös fizetését. Az új vezeték kiépítése, illetve a meglévő hálózat fenntartása viszont ki-

zárólag a *Dawasa* feladata lenne, de ezért csak a jövőbeli bevételek 30%-át kapná meg, 250 000 dollárt havonta. Hogy a magántársaság még az alkalmazottakon is spórolni fog – ezt már ma is tudja a tanzániai kormány. A *Dawasa* 1400 alkalmazottjának fele fölöslegessé válik majd, véli *Magotti*, a kormány embere.

Az egyéb „kockázati tényezőket” pedig, mint például a fogyasztók fizetésképtelenségét, amit a tárgyalásvezetők szívesen neveznek „fizetési kelletlenségnek”, olyan alacsonyán akarják tartani, amennyire csak lehet. A német pályázók, a *Gauff Ingenieure*, akik már több afrikai országban gyűjtöttek tapasztalatot, „következetes eljárást” hirdettek meg arra az esetre, ha a végfelhasználók nem fizetik ki számlájukat. Középtávon a privatizálás után majdnem a duplájára akarják emelni a vízdíjat, átszámítva 5 centre vödörként. Tekintve, hogy az egy főre eső átlagos jövedelem még a napi egy dollárt sem éri el, ez magas ár.

Jürgen Berthold, a vállalkozás tanzániai telepének vezetője minden erejével azon van, hogy a szociálisan nehéz helyzetűek részletfizetési kedvezményt kaphassanak, főnöke azonban, *Wolfgang Chalet*, az Afrika-osztály vezetője nem hagy kétséget aziránt, hogy a „fizetési morált” csak akkor lehet javítani, ha végső lépésként „szigorúan elzárják a vizet”.

A vízszolgáltatás privatizációja során a lehető legnagyobb hangsúlyt fektetik majd a polgárok részvételére és az átlátszóságra, biztosít *Magotti*: nem csupán a menedzsmentet akarják bevonni a döntésekbe, hanem a dolgozókat is. *Julio Rutatina*, a közszolgálatok szakszervezetének általános titkára azonban mit sem tud erről: A *Dawasa* dolgozói kollektíváját a küszöbön álló átvételről sem tájékoztatták, nem is szólva arról, hogy a tárgyalásokon részt vehettek volna. *Joseph Momila* is felháborodik, amikor a tervezett áremelésről hall. Nem tudja, honnan vegye a pénzt a drága ivóvízre – fizetésének jó ötödét már ma is a vízre költi. Temeke szegénynegyedének lakóit senki nem kérdezte meg. Ez azonban megbosszúlhatja magát. A bolíviai Cochabamba vízellátását két éve szintén privatizálták és megdrágították. Aztán hatalmas népfelkelés tört ki. Most ismét közszolgáltatás a vízellátás.

Forrás: Publik-Forum, 2003/4